



Covid-19 Pandemisinin Sosyal Medya Yansımaları: İçerik Analizi Çalışması

Social Media Reflections of the Covid-19 Pandemic: A Content Analysis Study

Uzm. Mehmet Beşir DEMİRBAŞ¹
Dr. Öğr. Üyesi Fatma KANTAS YILMAZ²

ÖZ

Günümüzün en etkili iletişim araçlarının başında gelen sosyal medyanın kullanımı, her gün artma eğilimi göstermektedir. Sosyal medyanın hoş vakit geçirilen uygulama rolü günümüzde haber alınan, tartışma alanı olan, sorgulanan hatta adalet aranan bir role bürünmüştür. Bu bağlamda son yıllarda tüm dünyada yaşanan bir pandemi olan COVID-19 süreci de sosyal medyada en çok konuşulan, tartışılan ve haber alma talebi olan konu olmuştur. Bu durum sosyal medyada sağlık ile ilgili bilgi alışverişini arttıran önemli bir unsur olmuştur. Bu araştırma, COVID-19 döneminin sosyal medyaya yansımalarını konu alan çalışmaların nitel verilerini inceleyerek analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda nitel çalışmaları değerlendirmeye uygun içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaların analizi sonucunda elde edilen veriler ışığında birçok sınırlayıcı faktörün olduğu görülmüştür. Bu çerçevede en çok değinilen konuların başında pandemi sürecinde sosyal medya aracılığı ile yayılan bilgi kirliliği konusu olmuştur. Diğer önemli bir sonuca göre sosyal medya üzerinden yapılan haberlerin kişilerde kaygı oluşumuna sebep verdiği bunun yanında aşırı olma noktasında kullanıcıların görüşlerini önemli ölçüde etkilediği dikkat çekmektedir. Çoğu çalışmanın ortak önerisi ise yalnızca İngilizce paylaşımların değil farklı dillerde yapılan paylaşımların da incelenmesi gerektiğidir. Bunun yanında, özellikle üniversite düzeyinde eğitim gören öğrencilerin bu süreçlerden en az hasarla çıkmalarını sağlamak için ücretsiz psikolojik destek verilmesi gerektiği ortaya konan başka bir öneridir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Pandemi, Sosyal Medya, Koronavirüs, Twitter.

JEL Sınıflandırma Kodları: I12, P46, O33.

ABSTRACT

The use of social media, which is one of the most effective means of communication today, is increasing every day. The role of social media, where people enjoy themselves, has taken a role that is heard, discussed, questioned and even justice is sought. In this context, the COVID -19 trial, which has been a pandemic around the world in recent years, has also been the most discussed and demanded news in social media. This situation is an important element that increases the sharing of information about health in social media. This research aims to analyse the qualitative data of the studies on the reflections of COVID -19 period on social media. In this context, the method of content analysis was used, which is suitable for the analysis of qualitative studies. Based on the data obtained from the analysis of the studies, it has been shown that there are many limiting factors. One of the most frequently mentioned problems was information pollution through social media during the pandemic process. Another important finding is that messages disseminated on social media cause anxiety among people and significantly influence users' opinions at the time of vaccination. Most studies suggest examining not only English posts but also posts in other languages. In addition, it is suggested that students, especially university students, should receive free psychological support to ensure that they emerge from these trials as unscathed as possible.

Keywords: COVID-19, Pandemic, Social Media, Coronavirus, Twitter.

JEL Classification Codes: I12, P46, O33.

¹ Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi ABD, mehmet_besir94@hotmail.com

² Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi ABD, fatmakantas.yilmaz@sbu.edu.tr

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

In today's social media, where information spreads extremely fast, a lot of true or false information about the pandemic COVID -19 is circulating in the social media. This information has affected people's psychology and created confusion in society. In this context, health literacy was actually tested by the COVID -19 pandemic. During the pandemic, it was experienced that not all information is correct and that using a single source does not lead to healthy outcomes. The purpose of this study is to examine social media reflections on the COVID -19 pandemic, which has had a major impact worldwide, and to provide suggestions for possible future studies.

Design/methodology/approach:

The study compiled academic studies in the field to investigate reflections on the pandemic in social media during the period COVID -19 using the method of systematic review and attempted to draw a general conclusion. Descriptive content analysis was determined as the preferred method in the study, as it determines the general tendency within the scope of the topic and guides possible future studies.

The sources that emerged from the systematic compilation were evaluated using the method of descriptive content analysis. The first step in the meta-analysis, meta-synthesis, and descriptive content analysis methods is an effort to find the relevant sources through a literature review. Then, based on certain inclusion criteria among these sources, the desired studies are separated from the others. It is important that the inclusion criteria are well chosen.

Findings:

18 different studies in the relevant field adopted to study the reflections in the social media in the period COVID -19 are the main elements of the investigation. The systematic compilation of these studies aims to determine the way social media influences individuals during a pandemic and provide an avenue for future studies. The content analysis may be a guide to a study thought to be related to the topic, as it provides evidence of social media use during the period COVID -19. In this context, 18 studies related to social media use during the period COVID -19 were included in the study.

The studies mainly examined 'Twitter and Google Trends' posts as social platforms. Shares or usage rates on Facebook and other social media have hardly played a role in the research. In this context, it is believed that the study of other social media channels could be useful for the literature. Another detail worth mentioning is the study of English-only posts, which has been cited as a limitation in most studies. At this point, broader studies can be conducted to include other world languages besides English, which could lead to different results.

Conclusion and Discussion:

Like any study, the 18 studies included in the review have different objectives in their own way, but the most common objective was to determine the extent to which news circulating on social media reflects the truth. There are many studies in the literature that were conducted for different purposes. These studies generally assume users' social media shares. This is a study whose accuracy is questionable because it is not certain how much real feelings and thoughts are reflected by social media posts. In this context, many new studies can be conducted whose priority is health and social media.

It is considered that it would be beneficial to consider the following topics in order to shed light on possible future research using the data obtained from the studies;

- Research on the exclusion of people with coronavirus on social media.
- Research on the extent to which social media influencers (celebrities) share their posts.
- Research on what kind of changes staying home has caused in people's outlooks on life.
- Research on how eating habits have changed during time spent on social media.
- Research on the level of addiction to online games during the pandemic.
- Investigating changes in users' perceptions of art caused by spending time in online media due to closures.
- Conducting studies on the quality of education in the COVID-19 process.
- Investigating the controllability of social media shares in the field of health.
- Conduct studies examining the relationship between the pandemic process and the level of book reading.
- Studies examining the extent to which air pollution has changed in countries with full closure.
- Do posts on social media during the COVID -19 era trigger violence against healthcare workers? Object of research.
- To examine the extent to which social media addiction is triggered in children, adolescents, and the elderly during the pandemic.
- To examine changes in the extent of potential divorce related to domestic violence during the COVID -19 era.

1. GİRİŞ

2019 yılından bu yana geçen sürede Türkiye ve dünya gündeminin en önemli konusu COVID-19 pandemisi olmuştur. Tarihsel gelişimler incelendiğinde neredeyse her 100 yılda bir bu tür bir salgınla mücadele etmek zorunda kalan dünya ve insanoğlu duygularını her dönem farklı bir biçimde ifade etme fırsatı bulmuştur. Bu kimi zaman duvar resimleri yapmak, kimi zaman kitap yazmak ve kimi zaman günümüzde olduğu gibi yazılı veya sözlü medyayı kullanarak gerçekleşmiştir.

İletişimde teknolojilerinin altın çağı olan 21. Yüzyılda bireylerin duygu ve düşüncelerini, anlık olarak paylaşabilecekleri sosyal mecralar ortaya çıkmıştır. Kişileri sosyal ve ekonomik durumları, yaşları, cinsiyetleri veya hangi ırktan oldukları fark etmeksizin ortak bir noktada buluşturan yeni iletişim yönteminin adı sosyal medyadır. Sosyal medya her an güncelliğini koruyan, kişilerin oturdukları yerden birbirleri ile iletişim halinde oldukları, sürekli yeni bir şey öğrenme veya öğretmeyi mümkün kılan etkili bir iletişim aracıdır. (Öztürk ve Talas, 2015). Sosyal medya son yıllarda yazılı ve görüntülü medya kullanımının oldukça üzerinde bir kullanıma sahiptir. Bu durum sosyal medya kullanıcılarının özellikle akıllı telefonlar ile istenilen anda, istenilen bilgiye erişimi açık hale getirmektedir. Sosyal medya kullanıcısı içeriği her ne olursa olsun fikrini dile getirebilir ve karşılıklı etkileşimde bulunabilir. Bu etkileşimler kullanıcının daha çok paylaşım yaparak etkileşim talebini artırıp daha fazla paylaşım yapmayı teşvik eder (González-Padilla ve Tortolero-Blanco, 2020). Bu kapsamda tüm dünyanın 2019 yılından itibaren karşı karşıya kaldığı COVID-19 pandemi süreci de sosyal medyada en çok konuşulan, sağlık politikalarını değiştirecek etkiye sahip olan ve üzerine yorum yapılan konulardan biri olmuştur (Baydili, 2021; Türkoğlu ve Yılmaz, 2021). COVID-19 salgını bireylerin yaşam hakkına sınır getiren küresel bir problem olmasından dolayı sosyal medya üzerinde bu konuda birçok doğru veya yanlış bilgi/haber yayılmıştır (Pennycook, McPhetres, Zhang, Lu ve Rand, 2020).

Sosyal medyanın en büyük gücü bir bilginin doğrudan milyonlarca insana çok kısa bir sürede ulaşabilmesidir. Bu sebeple diğer küresel felaketlere nazaran (küresel ısınma, buzulların erimesi vs.) COVID-19 pandemisinin etkisi, bireysel vatandaşların eylemlerine ve dolayısıyla insanların maruz kaldığı bilgilerin kalitesine bağlı olarak yayılım gösterdiği için sosyal medyada COVID-19 hakkındaki yanlış birçok bilgi hızla yayılmıştır (Frenkel, Alba ve Zhong, 2020). Bu kapsamda COVID-19 söz konusu olduğunda, bu yanlış bilginin etkisiyle, virüsün Çin'de biyolojik bir silah olarak yaratıldığına dair komplo teorilerinden, siyasi olarak ülkelerin nüfus azaltma çabaları için bu virüsün üretildiği iddialarına kadar birçok yanlış bilgi veya haber sosyal medyada gündem olmuştur (Mosleh, Pennycook ve Rand, 2020).

Bilgi yayılma hızının son derece yüksek olduğu günümüz sosyal medyasında COVID-19 pandemisi hakkında da birçok doğru veya yalan bilgi sosyal medyada gezinmiştir. Bu bilgiler kişilerin psikolojilerini etkilemiş ve toplumlarda karmaşaya sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda sağlık okuryazarlığı aslında COVID-19 pandemisiyle beraber test edilmiştir. Her bilginin doğru olmadığı tek bir kaynaktan yararlanmanın sağlıklı sonuçlar veremeyeceği pandemi sürecinde tecrübe edilmiştir (Baydili, 2021).

Çalışmanın amacı, tüm dünyada büyük etki gösteren COVID-19 pandemisinin sosyal medya yansımalarının neler olduğunun incelenmesi bununla birlikte ileride yapılması muhtemel çalışmalara yol gösterici öneriler sunmaktır.

2. YÖNTEM

Çalışmada tercih edilen yöntem, ele alınan konu kapsamında genel eğilimin saptanması ve gelecekte yapılması muhtemel çalışmalara yol gösterme özellikleri dolayısıyla betimsel içerik analiz yöntemi olarak belirlenmiştir (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021). Kısaca betimsel içerik analizi, bir konu üzerinde yapılmış nicel veya nitel çalışmalar değerlendirilerek genel eğilim hakkında fikir sahibi olunmasını sağlamaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). İçerik analizleri üç ana kategoride değerlendirilmektedirler. Bunlar; meta-analiz, meta-sentez (tematik içerik analizi) ve betimsel içerik analizidir (Çalık ve Sözbilir, 2014). Bu kapsamda çalışmada, COVID-19 döneminde yapılmış, pandemisinin sosyal medyaya yansımalarını incelemek amacıyla alana yönelik yapılan akademik çalışmalar sistematik derleme yöntemi ile derlenerek genel bir sonuca varmaya çalışılmıştır. Önceden yapılmış çalışmanın irdelenmesine olanak sağlayan sistematik derleme hem nicel hem de nitel çalışmalarda veri toplama açısından oldukça kullanışlıdır (Cohen ve diğerleri, 2007; Tacconelli, 2010).

Sistemik derleme sonucunda ulaşılan kaynaklar betimsel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Meta-analiz, meta-sentez ve betimsel içerik analizi yöntemlerinde ilk adım literatür taramasının yapılarak ilgili kaynaklara ulaşmaktır. Daha sonra bu kaynaklar arasından belirli dâhil etme kriterleri kullanılarak istenen çalışmalar diğerlerinden ayrı olarak değerlendirilmektedir. Dâhil etme kriterlerinin iyi seçilmesi önem teşkil etmektedir (Field ve Gillett, 2010).

2.1. Araştırmaya Dâhil Etme Kriterleri

Türkiye veya dünyada yaşanan COVID-19 Pandemisine yönelik sosyal medya temalı makale, tez ve raporlar ana çalışma kaynakları olarak belirlenmiştir. Çalışmaların araştırmaya kabul edilme kriterlerini şu şekilde sıralayabiliriz; çalışmaların 2019 ve sonrasında yayınlanmış, COVID-19 ve sosyal medya konularını işleyen, erişilebilir, Türkçe ve/veya İngilizce dillerinde yazılmış makale, rapor ve tezler çalışmanın dâhil etme kriterleridir. Bu kapsamda Google Akademik, Pubmed ve Academia veri tabanlarında tarama yapılmıştır.

Literatür Taramasında Kullanılan "Anahtar Sözcükler"

Anahtar kelimeler oluşturulurken COVID-19 pandemisi literatürü dikkate alınmıştır. Bu kapsamda oluşturulan anahtar kelimeler ve bu kelimelerle ulaşılan çalışma sayıları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Literatür İncelemesinde Kullanılan Anahtar Kelimeler ve Ulaşılan Çalışma Sayıları

| Anahtar Kelimeler | | |
|--------------------------|---------------------------|-------------------------|
| Türkçe Kelimeler | İngilizce Kelimeler | Ulaşılan Çalışma Sayısı |
| COVID-19 ve Sosyal Medya | COVID-19 and Social Media | 7 |
| Yeni Medya | New Media | 0 |
| Sosyal Medya | Social Media | 5 |
| Pandemi | Pandemic | 3 |
| Dijital medya | Digital Media | 3 |

Tablo’da gösterildiği üzere anahtar kelimeler taranırken, araştırmaya dahil etme kriterleri göz önüne alınmıştır. Bu kapsamda ‘COVID-19 ve Sosyal Medya’, ‘COVID-19 and Social Media’ kelimeleri üzerinde durulmuştur.

Türkçe Literatür Taramasında Kullanılan Kelime Stratejisi;

(“Sosyal Medya” VEYA “Dijital Medya” VEYA “Sosyal Medya ve COVID-19”) VE (“Türkiye’de COVID 19” VEYA “Türkiye’de Sosyal Medya” VEYA “Pandemi”) VE (“Yeni Medya” VEYA “Pandemi Döneminde Sosyal Medya” VEYA “Sosyal Medya ile COVID-19”).

İngilizce Literatür Taramasında Kullanılan Kelime Stratejisi;

(“Social Media” OR “Digital Media” OR “Social Media and COVID-19”) AND (“COVID 19 in Turkey” OR “Social Media in Turkey” OR “Pandemic”) AND (“New Media” OR “Social Media During the Pandemic” OR “COVID-19 with Social Media”).

3. BULGULAR

Yaşanan pandemi dönemi birçok bilim insanının alana yönelik çalışmalar yapmasını tetiklemiştir. Bu kapsamda yapılan bu çalışma 2019-2021 yılları arasında yaşanan COVID-19 pandemisinin sosyal medyada ne gibi etkileri olduğunu, insanoglunun ne gibi tepkiler verdiğini yapılan çalışmaları derleyerek yanıtlamayı hedeflemiştir. Araştırmalar sistemik derleme yöntemi ile taranarak çalışmaya eklenmiştir. Daha sonra çalışmaya dahil edilen bu araştırmaların içerikleri betimsel içerik analizi yöntemiyle tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Tablo 2’de araştırmaya dahil edilen çalışmalar ile alakalı aşağıdaki bilgiler yer almaktadır;

- Deseni
- Yöntemi
- Alanı

- Sınırlılıkları
- Anahtar Sözcükler

Yapılan bu çalışma ile bazı soruların yanıtları aranmıştır. Bu sorular;

- Araştırmaların amaçları nelerdir?
- Yapılan araştırmalarda saptanan önemli sonuçlar nelerdir?
- Yapılan araştırmalar ileride yapılacak çalışmalara ne gibi öneriler sunmuştur?

Çalışmalar incelenirken herhangi bir karışıklık durumuna karşın kodlama yöntemine gidilmiştir. Bu kapsamda 'Araştırma' ve 'Çalışma' kelimelerinin kısaltılarak birleştirilmesinden elde edilen AÇ-01, AÇ-02... şeklinde bir kodlama yapılmıştır (Tablo 2).

Çalışmanın ilerleyen kısımlarında herhangi bir karmaşa olmaması adına araştırmalar kod adları ile anılacaktır.

Tablo 2. İncelenen Çalışmaların Yapısı ile İlgili Veriler

| Kod/Kaynak | Desen | Yöntem | Çalışmanın Alanı | Sınırlılık | Anahtar Kellimeler |
|--|--------------------|-----------------------------------|------------------|--|---|
| AÇ-01 (Koh ve Liew, 2020). | Konu Modelleme | İçerik Analizi | Twitter | 01.03.20-01.07.20 Arası Twitter Paylaşımları | Loneliness, COVID-19 |
| AÇ-02 (Çerçi, Canöz ve Canöz, 2020). | Nicel | Alan araştırması | Sosyal Medya | 15 yaş ve üzeri | COVID-19, Sosyal Medya, Kriz İletişiminde Sosyal Medya |
| AÇ-03 (Pennycook ve diğerleri, 2020). | Nicel | Anket | Sosyal Medya | ABD vatandaşı olmak | social media, decision making, policy making |
| AÇ-04 (Ahmed, Vidal-Alaball, Downing ve Seguí, 2020). | Nicel | Sosyal Ağ Analizi, İçerik Analizi | Twitter | Sadece ingilizce twitlerin incelenmesi | COVID-19, 5G; social network analysis, social media |
| AÇ-05 (Rocha ve diğerleri, 2021). | Sistematik Derleme | Meta-Analiz | Sosyal Medya | 01.01.20 ile 11.05.21 tarihleri arasında MedLine, Virtual Health Library (VHL) ve Scielo taranmıştır. | COVID-19, Fake news, Health, Infodemic knowing |
| AÇ-06 (Shehata ve Abdeldaim, 2021). | Nicel | Kartopu Örnekleme | Sosyal Medya | Katılımcıların sadece Mısırlı olması | Social media · Panic · Adults · COVID-19 · Pandemic · Egypt |
| AÇ-07 (Rovetta ve Bhagavathula, 2020). | Nicel | İçerik Analizi | Google Trends | Sadece google trends verilerinin kullanılması | COVID-19, Google search, Google Trends |
| AÇ-08 (Badell-Grau, Cuff, Kelly, Waller-Evans ve Lloyd-Evans, | Nicel | İçerik Analizi | Google Trends | Sadece google trends verilerinin kullanılması, 6 ülke ile sınırlı olması | chloroquine, COVID-19, fake news; Google Trends |

| | | | | | |
|---|-------------------|--------------------------------|---------------|--|---|
| 2020). | | | | | |
| AÇ-09 (An ve diğerleri, 2021). | Nicel | İçerik Analizi | Google Trends | ABD ile sınırlı olması, Google trends aramaları ile sınırlı olması | COVID-19, vaccine, infodemiology, internet, trend |
| AÇ-10 (Bastani, Hakimzadeh ve Bahrami, 2021). | Nitel | Söylem Analizi | Sosyal Medya | İran ile sınırlı olması | COVID-19, Misinformation, Infodemic |
| AÇ-11 (Abd-Alrazaq, Alhuwail, Househ, Hai ve Shah, 2020). | Nicel | İçerik Analizi | Twitter | Twitter ve İngilizce ile sınırlı olması | COVID-19, social media, public health, twitter |
| AÇ-12 (Luo, Chen ve Liao, 2021). | Nicel | Anket | Sosyal Medya | Sadece Çinlilere yapılması | Social media addiction, Prevalence rate, Before and during COVID-19 |
| AÇ-13 (Topf ve Williams, 2021). | Nitel | Söylem Analizi | Sosyal Medya | Sadece Hekimlerle yapılması | Social media, Twitter, Youtube, COVID-19 |
| AÇ-14 (Wilson ve Wysonge, 2020). | Nicel | Regresyon Analizi | Sosyal Medya | Yoktur. | Social media, vaccine |
| AÇ-15 (Zalewska, Gańczyk, Sobolewski ve Białokoz- Kalinowska, 2021). | Nicel | Anket | Sosyal Medya | Sadece fizyoterapi öğrencilerine yapılması | COVID-19, depression, Beck Depression |
| AÇ-16 (Li ve diğerleri, 2020). | Nicel | Regresyon Analizi | Sosyal Medya | Nedensellik tam ölçülememektedir. | COVID-19, anxiety, panic, social media |
| AÇ-17 (Saha, Torous, Caine ve de Choudhury, 2020). | Konu Modelleme | İçerik Analizi, Dil analizi | Twitter | Twitter ve İngilizce ile sınırlı olması | social media, Twitter, language, COVID-19 |
| AÇ-18 (Shao, Shi ve Zhang, 2021). | Nicel | Anket | Sosyal Medya | Geriye dönük bilgilerin kesin olmaması | COVID-19, pandemic, emotion regulation |

Çalışmanın bu kısmında COVID-19 döneminin sosyal medya yansımaları ve bahsi geçen araştırmaların amaç, sonuç ve önerilerine yer verilmiştir.

Tablo 3. Çalışmaya Kabul Edilen Araştırmaların Amaçları

| KOD | AMAÇ |
|-------|---|
| AÇ-01 | COVID-19 salgını sırasında Twitter'da yalnızlık ifadesinin incelenmesi ve çeşitli topluluklar arasında yalnızlığın temel alanlarını belirlemek. |
| AÇ-02 | Sosyal medya kullanıcısı bireylerin Koronavirüs pandemisi süresince sosyal medya kullanım oranlarını araştırmak. |
| AÇ-03 | Sosyal medya kullanıcılarının doğru haber ile yalan haber arasındaki farkı ayırt edip edemediklerinin incelenmesi. |
| AÇ-04 | 5G COVID-19 komplo teorisinin itici güçleri ve bu tür yanlış bilgilerle başa çıkma stratejileri hakkında bir anlayış geliştirmektir. |
| AÇ-05 | Çalışma, sosyal medyanın bilgi salgınlarının yaygınlaşmasına etkisini ve sağlık üzerindeki etkilerini sistematik bir inceleme ile değerlendirmeyi amaçlamıştır. |
| AÇ-06 | Sosyal medyanın Mısır'daki yetişkinler arasında COVID-19 hakkında panik yayma üzerindeki etkisini belirlemek. |
| AÇ-07 | COVID-19 salgınıyla ilgili çevrimiçi arama davranışını ve İtalya'da dolaşan "infodemik takma adların" (yani yorum hatalarına, sahte haberlere, ırkçılık dönemlerine yol açan hatalı bilgiler vb.) tutumlarını araştırmak. |
| AÇ-08 | Bu çalışma, altı ülkedeki (Avustralya, İspanya, Birleşik Krallık, Almanya, İtalya ve ABD) tanımlanmış COVID-19 ile ilgili arama terimlerinin internette aranması ile kişi başına düşen vaka ve ölümler arasındaki herhangi bir ilişkiyi belirlemeyi amaçlamaktadır. |
| AÇ-09 | Çalışma ile, Amerika Birleşik Devletleri'nde halka açık aşılama çabalarının başlaması sırasında COVID-19 aşılılarıyla ilgili çevrimiçi arama davranışını tanımlamak amaçlanmıştır. |
| AÇ-10 | Bu çalışma, İranlı sağlık uzmanlarının sosyal medyada yayılan COVID-19 ile ilgili yanlış bilgiler hakkındaki söylemlerini niteliksel olarak analiz etmeyi amaçlamıştır. |
| AÇ-11 | Bu çalışma, Koronavirüs pandemisi ile ilgili Twitter kullanıcılarının paylaştığı ana konuları belirlemeyi amaçlamaktadır. |
| AÇ-12 | COVID-19 ile birlikte sosyal medya bağımlılığının artıp artmadığının belirlenmesi, beraberinde stres, kaygı ve anksiyete gibi durumlarda artış yaşanıp yaşanmadığının araştırılması. |
| AÇ-13 | Hekimlerin COVID-19 döneminde sosyal medyanın da etkisiyle toplumdaki rolü ile ilgili değişimlerin incelenmesi. |
| AÇ-14 | Sosyal medyanın ve çevrimiçi yabancı dezenformasyon kampanyalarının aşılama oranları ve aşı güvenliğine yönelik tutumlar üzerindeki etkisini küresel olarak değerlendirmek. |
| AÇ-15 | Çalışmanın amacı, COVID-19 salgını sırasında Polonya üniversitelerinde okuyan fizyoterapi öğrencileri arasında hareketli yaşam ve internet bağımlılığı ile ilişkili depresyon düzeyini değerlendirmektir. |
| AÇ-16 | Çalışmanın amacı, üniversite öğrencileri arasında psikolojik belirtilerin yaygınlığını değerlendirmek ve bunların sağlık riski iletişimi ve sosyal medyaya olan ilgilerini araştırmaktır. |
| AÇ-17 | Çalışma, sosyal medya verilerinden yararlanarak COVID-19 salgını sırasında insanların psikososyal kaygıları hakkında bilgi sağlamayı amaçlamaktadır. |

| | |
|--------------|--|
| AÇ-18 | Bütünsel ve çok düzeyli bir bakış açısına dayanan bu çalışma, pandemi ile ilişkili duygusal tükenmenin içsel, kişilerarası ve hiperkişisel duygusal düzenleme stratejilerini nasıl yürürlüğe koyduğunu incelemekte ve daha sonra bu stratejilerin etkinliğini, özellikle aşırı kişisel düzeyde veya sosyal medya tabanlı düzenlemenin rolünü anlamaya yönelik bir ilgiyle değerlendirmektedir. |
|--------------|--|

Araştırma yapmak, merak edileni bulma çabası olarak insanoğlunun en eski geleneklerinden biridir. Dünya üzerinde hangi bilim dalı olursa olsun yapılan her bir araştırmanın olmazsa olmazı bir amacının olmasıdır. Bu kapsamda yapılan bir çalışmanın amacı o çalışmayı dikkate değer kılmak adına oldukça önemlidir. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların da amaçları bu sebeple incelemeye değerdir (Aygin, 2019).

Çalışmalar incelendiğinde sosyal medya ve COVID-19 arasındaki ilişki ile alakalı olarak en çok işlenen konu pandemi döneminde sosyal medyadan yayılan haberlerin doğruluğu ve güvenilirliği konusunda olmuştur. Bu kapsamda AÇ-03, AÇ-04, AÇ-05, AÇ-07 ve AÇ-10 COVID-19 döneminde sosyal medyanın yalan haber üretimi ve kişileri etkilemesini incelemeyi amaç edinmişlerdir. Üç ayrı çalışmada yer alan Pandemi sürecinde sosyal medya kullanım oranlarının ne düzeyde olduğu konusu dikkat çekmektedir. Sosyal medya kullanım düzeyini araştırmayı amaç edinen bu çalışmalar ise AÇ-02, AÇ-12 ve AÇ-15'tir. COVID-19 döneminde sosyal medya kullanıcılarının psikolojik ve psikososyal durumlarını inceleme amacıyla yapılan çalışmalar ise AÇ-16, AÇ-17 ve AÇ-18 olarak çalışmada yer almıştır. AÇ-08 ve AÇ-09 pandemi döneminde sosyal medya kullanıcılarının yaptığı aramaları incelemek istemiş ve bu amaçla çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Sosyal medyanın pandemi sürecinde kullanıcıların panik durumunu ne şekilde etkilediğini incelemeyi amaçlayan AÇ-06 iken kullanıcıların COVID-19 döneminde yalnızlık duyguları üzerine araştırma gerçekleştiren çalışma AÇ-01'dir. Pandemi süresince sosyal medya kullanıcılarının ne tür paylaşımlar yaptığını merak ederek konu üzerinde çalışmayı amaçlayan AÇ-11 iken pandemi sürecinde hekimlerin değişen rollerini sosyal medya üzerinden değerlendirmeyi amaçlayan çalışma ise AÇ-14 olarak bu çalışmada yerini almıştır. Sosyal medya paylaşımlarının aşı karşıtlığını tetikleyip tetiklemediğini araştırmayı amaç edinen AÇ-14 bu kapsamda küresel bir değerlendirme yapmıştır.

Tablo 4. Çalışmaya Dâhil Edilen Araştırmaların Sonuçları

| KOD | SONUÇLAR |
|-------|--|
| AÇ-01 | COVID-19 pandemisi sırasında yalnızlığa ilişkin Twitter verileri halkın gerçek zamanlı yakın duygularını yansıtmaktadır. Bu durum gelişen ruh sağlığı için sosyal medyanın yararlı olabileceğini göstermektedir. |
| AÇ-02 | Sosyal medya kullanıcılarının COVID-19 süreci ile ilgili bilgilenmede en güvenilir buldukları bilgi kaynağı "Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın Kendisi" iken, Bakanın yaptığı açıklamalar ve paylaşımları en güvenilir bilgi kaynağı olarak değerlendirilmiştir. |
| AÇ-03 | Katılımcıların sosyal medya haberlerinin doğruluğunu çok dikkate almadan paylaşmaya meyilli olduğu görülmüştür. |
| AÇ-04 | Çalışma sahte haber sitelerinin kullanıcılar tarafından paylaşılan en popüler web kaynağı olduğunu göstermektedir. |
| AÇ-05 | COVID-19 pandemisinde, yanlış bilgi veya söylentileri yayma eğilimi, farklı yaşlardaki popülasyonlarda kaygı gelişimi ile doğrudan ilişkilidir. |
| AÇ-06 | Dahil edilen Mısırlı yetişkinlerin yarısından fazlası, COVID-19 ile ilgili haberlerin sosyal medya platformlarında yayınlanmasının insanlar arasında paniğin yayılmasını artırdığını belirtmiştir. Pandemi döneminde sosyal medyanın dayattığı paniğin asıl etkisinin ise psikolojik etki olduğu sonucuna varılmıştır. |

| | |
|--------------|---|
| AÇ-07 | Google arama sorgusu verileri bölgesel ve nüfus düzeyinde COVID-19'a ilginin arttığını göstermiştir. Dezenfektanlar, yüz maskeleri, sağlık bültenleri ve COVID-19 ile ilgili aşılarda ve semptomlarla ilgili aramalar, en çok aranan anahtar kelimeler olarak bulunmuştur. |
| AÇ-08 | COVID-19 ile ilgili vakalar ve ölümler ile hükümet politikalarını, tıbbi müdahaleleri ve bilimsel yanlış bilgileri çevreleyen çevrimiçi aramalar arasında olumlu bir ilişki tespit edilmiştir. |
| AÇ-09 | Bu çalışma, 2021'in başlarında COVID-19 aşısıyla ilgili çevrimiçi arama davranışında ve eczanelerde aşı bulunabilirliği ile ilgili aramaların oranında bir artış olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, halkın COVID-19 aşılama çabalarının ilk aşamasında aşı olma niyetinde ve kamu yararındaki artışla tutarlıdır. |
| AÇ-10 | Yanlış bilgi yayılımının sonuçları arasında psikososyal, ekonomik, sağlık durumu, sağlık sistemi ve etik olanlar yer almaktadır. |
| AÇ-11 | Ortalama duygu 10 konu için olumlu ve 2 konu için olumsuzdu (COVID-19'un neden olduğu ölümler ve artan ırkçılık). Hesap takipçilerinin tweet konuları için ortalama 2722 (artan ırkçılık) ile 13.413 (ekonomik kayıplar) arasında değişirken. Tweetlerin en yüksek beğeni ortalaması 15.4 (ekonomik kayıp), en düşük beğeni ortalaması 3.94 (seyahat yasakları ve uyarılar) olarak tespit edilmiştir. |
| AÇ-12 | Bu çalışma, COVID-19 öncesi ile karşılaştırıldığında, COVID-19 sırasında haftalık sosyal medya kullanımının önemli ölçüde arttığını göstermiştir. Ayrıca cinsiyet fark etmeksizin artan sosyal medya kullanımı daha fazla stres, kaygı ve anksiyete sebep olmuştur. |
| AÇ-13 | Çalışma sonunda hekimlerin toplumsal açıdan rollerine yeni özelliklerin tanımlandığı bunların en önemlisinin hekimin sosyal medyada yanlış bilinenlere karşı halkı bilgilendirmek olduğu sonucuna varılmıştır. |
| AÇ-14 | Sosyal medyada yapılanma ile halkın aşı güvenliğine ilişkin şüpheleri arasında önemli bir bağlantı olduğu sonucuna erişilmiştir. Ayrıca, yabancı dezenformasyon kampanyaları ile azalan aşı kapsamı arasında önemli bir bağlantı olduğu düşünülmektedir. |
| AÇ-15 | Çalışma, düzenli fiziksel aktivite ve internetin dikkatli kullanımının bir pandemi sırasında zihinsel sağlığı korumanın ayrılmaz bir parçası olduğu gerçeğini vurgulamaktadır. |
| AÇ-16 | Üniversite öğrencileri arasında psikolojik semptomların COVID-19 pandemisi sırasında yüksek seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. |
| AÇ-17 | 2020'deki sosyal medya verilerini kullanarak COVID-19 krizinin psikososyal etkileri incelenmiştir ve insanların ruh sağlığı semptomatik ve destekleyici ifadelerinin COVID-19 döneminde 2019'daki benzer verilerle kıyaslandığında dikkate değer bir miktarda arttığı tespit edilmiştir. Ancak insanların koşullara ve "yeni normallerine" adapte olduklarını düşünülürse bu etkinin azalması beklenmektedir. |
| AÇ-18 | Yapısal eşitlik modellemesini kullanan bu çalışma, içsel düzeydeki ve kişiler arası düzeydeki duygu düzenleme stratejilerinin, bireylerin çıktılarını yeniden değerlendirmeleriyle pozitif olarak ilişkili olduğunu bulmuştur. İçsel ve kişilerarası düzenlemelerin aksine, olumsuz duyguları ifşa etme ve yeniden tweetleme gibi aşırı kişisel (sosyal medya tabanlı) düzenleme stratejileri, sonucun yeniden değerlendirilmesi ile negatif ilişkilidir. |

Çalışmaya dâhil edilen 18 araştırma çeşitli sonuçlara ulaşmıştır. Bu sonuçları belli başlıklar altında toplamak çalışmaların daha anlaşılır olmasını sağlayabilir. Bu kapsamda araştırmaların sonuçları incelenecek olursa;

AÇ-01, COVID-19 dönemi boyunca yalnızlık üzerine sosyal medya yoluyla yapılan paylaşımlarda, kullanıcıların gerçek zamanlı yakın duygularını yansıttığı sonucuna ulaşmıştır (Koh ve Liew, 2020). AÇ-02'de ise Türkiye'de sosyal medya kullanıcılarının en güvendiği paylaşımların Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın attığı twitler olduğu sonucuna varılmıştır (Çerçi ve diğerleri, 2020). Dikkate değer başka bir sonuca göre ise AÇ-03'de yapılan

çalışma ile sosyal medya kullanıcıları doğruluğu kesin olmayan haberleri yayma konusunda oldukça rahat oldukları bulgusuna yer verilmiştir (Pennycook ve diğerleri, 2020). Benzer bir çalışmaya sahip olan AÇ-04'ün sonuçlarına göre ise sosyal medya kullanıcıları yalan haber yayma konusunda başarılı olan web sayfalarını daha çok takip etmektedirler (Ahmed ve diğerleri, 2020). Farklı yaşlarda kaygı gelişiminin pandemi döneminde, sosyal medyada yanlış haber yayma noktasında etkili olduğu sonucuna varılan AÇ-05 olurken AÇ-06'da COVID-19 ile alakalı haberlerin sosyal medyada yayınlanmasının insanlar arasında paniği yayan bir etken olduğu sonucuna varılmıştır (Rocha ve diğerleri, 2021; Shehata ve Abdeldaim, 2021). Sosyal medyada en çok aranan kelimelerin dezenfektanlar, yüz maskeleri ve aşı olduğu sonucuna ulaşan çalışma AÇ-07 olmuştur (Rovetta ve Bhagavathula, 2020). AÇ-08'de COVID-19 ile ilgili vakalar ve ölümler ile hükümet politikalarını, tıbbi müdahaleleri ve bilimsel yanlış bilgileri çevreleyen çevrimiçi aramalar arasında olumlu yönde bir ilişki tespit edilmiştir (Badell-Grau ve diğerleri, 2020). AÇ-09 kodlu çalışma ise aşı olma talebi ile sosyal mecralarda aşı konulu aramaların doğrudan ilişkili olduğu sonucuna varmıştır (An ve diğerleri, 2021). AÇ-10 kodlu çalışmaya göre; yanlış bilgi yayılımının sonuçları arasında psikososyal, ekonomik, sağlık durumu, sağlık sistemi ve etik olanlar yer almaktadır (Bastani ve diğerleri, 2021). AÇ-11, Twitter kullanıcıları üzerinde yapılan çalışmayla en yüksek beğeni ortalamasının ekonomik kayıp temalı twitler olduğu, en düşük beğeni ortalamasının ise seyahat yasakları ve uyarılar üzerine atılan twitler olduğunu tespit etmişlerdir (Abd-Alrazaq ve diğerleri, 2020). Diğer bir çalışmada (AÇ-12), COVID-19 öncesi ile karşılaştırıldığında, COVID-19 sırasında haftalık sosyal medya kullanımının önemli ölçüde arttığını göstermiştir (Luo ve diğerleri, 2021). Ayrıca cinsiyet fark etmeksizin artan sosyal medya kullanımının daha fazla stres, kaygı ve anksiyete sebep olduğu sonucuna varılmıştır. Hekimlerin rolleri üzerine yapılan çalışmayı içeren AÇ-13 ise hekimlerin toplumsal açıdan rollerine yeni özelliklerin tanımlandığı bunların en önemlisinin hekimin sosyal medyada yanlış bilinenlere karşı halkı bilgilendirme rolü olduğu sonucuna varılmıştır (Topf ve Williams, 2021). AÇ-14 koduyla incelenen çalışma, sosyal medyada yapılanma ile halkın aşı güvenliğine ilişkin şüpheleri arasında önemli bir ilişki olduğunu gözlemlenmiştir (Wilson ve Wiysonge, 2020). Pandemi döneminde zihinsel sağlığı korumak için çalışma, düzenli fiziksel aktivite ve sınırlı internet kullanımının gerekli olduğu sonucuna varan çalışma ise AÇ-15'tir (Zalewska ve diğerleri, 2021). AÇ-16'da, üniversite öğrencileri arasında psikolojik semptomların COVID-19 pandemisi sırasında yüksek seviyelerde olduğu incelenmiştir (Li ve diğerleri, 2020). AÇ-17 kodlu çalışmada COVID-19 döneminde sosyal medya kullanıcılarının ruh sağlığı semptomatik ve destekleyici ifadelerinin pandemi öncesine göre arttığı tespit edilmiştir (Saha ve diğerleri, 2020). Yapısal eşitlik modellemesini kullanan bu çalışma (AÇ-18), içsel düzeydeki ve kişiler arası düzeydeki duygu düzenleme stratejilerinin, bireylerin çıktılarını yeniden değerlendirmeleriyle pozitif olarak ilişkili olduğunu bulmuştur. İçsel ve kişilerarası düzenlemelerin aksine, olumsuz duyguları ifşa etme ve yeniden tweetleme gibi aşırı kişisel (sosyal medya tabanlı) düzenleme stratejileri, sonucun yeniden değerlendirilmesi ile negatif ilişkilidir (Shao ve diğerleri, 2021).

Tablo 5. Çalışmaya Kabul Edilen Araştırmaların Çalışma Önerileri

| KOD | ÖNERİLER |
|-------|---|
| AÇ-01 | Yapılacak potansiyel araştırmalarda COVID-19 pandemisi sırasında yaşanan yalnızlık duygusu problemi gibi yeni sorunlar ele alınabilir. |
| AÇ-04 | Yapılabilecek olası benzer bir çalışmanın daha kapsamlı olması için İngilizce ile beraber farklı diller de çalışmaya dahil edilebilir. |
| AÇ-16 | Gelecekteki araştırmalar, küresel bir pandemi salgını sırasında üniversite öğrencilerinin psikolojik olarak iyi olmalarını sağlamak amacıyla müdahale önlemlerine odaklanmalıdır. |
| AÇ-17 | Gelecekte yapılacak buna benzer çalışmalar İngilizce ile beraber farklı diller de eklenerek zenginleştirilmelidir. |
| AÇ-18 | Gelecekteki çalışmalar, çeşitli düzenleme davranışlarını incelerken çok seviyeli yaklaşımı benimsemeyi düşünmelidir. |

Çalışmaya dâhil edilen 18 çalışma içerisinde bir kısmı gelecekte yapılacak benzer araştırmalar için çeşitli tavsiyeler vermiştir. Öneri sunmayan çalışmalar tablo 5'e dahil edilmemiştir. Bu kapsamda AÇ-01 yalnızlık konusunu irdelerken benzer çalışmaların farklı duygu türleri üzerinden tekrarlanabileceğini söylemiştir. AÇ-04'de ise sadece İngilizce dilinde yapılan paylaşımların incelenmesinin bir kısıt olduğu bu sebeple daha sonra yapılması muhtemel benzer çalışmalarda dil çeşitliliğinin sağlanmasının fayda getireceği düşünülmektedir. AÇ-16 gelecekte yapılacak benzer çalışmalarda üniversite öğrencilerinin bir pandemi sırasında psikolojilerini korumalarına yönelik çalışmaların yapılmasını önermiştir. Yabancı dil noktasında İngilizce dışındaki diğer dilleri kullanmayı öneren bir diğer çalışma da AÇ-17'dir. AÇ-18 kodlu çalışma ise gelecekteki çalışmaların, çeşitli düzenleme davranışlarını incelerken çok seviyeli yaklaşım yöntemini benimsemesi gerektiği önerisinde bulunmaktadır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

COVID-19 döneminin sosyal medya yansımalarını incelemek amacıyla kabul edilen, ilgili alanda yapılmış 18 farklı çalışma araştırmanın ana unsurlarıdır. Bu çalışmaların sistematik olarak derlenmesi ile sosyal medyanın pandemi döneminde bireyleri hangi şekilde etkilediğinin incelenmesi ve olası çalışmalara yol göstermesi bakımından önemlidir. COVID-19 döneminde sosyal medyanın kullanımına ilişkin ipuçları vermesinden dolayı konu ile alakalı yapılması düşünülen çalışmalar için içerik yol gösterici olabilir.

Çalışmalar incelendiğinde Nicel, Nitel ve Konu modelleme yöntemlerinin kullanıldığı ağırlıklı olarak ise içerik analizi yapıldığı görülmüştür. Bu durum pandemi süresince gerek kapanmalar gerekse de tedbirler dolayısıyla birebir anket veya görüşme imkanının olmamasından kaynaklı olabilir. Sosyal mecralar incelenerek kullanıcıların pandemi öncesi ve sonrası yaptıkları paylaşımlar arasındaki farklardan yola çıkarak incelenen çalışmaların çokluğu dikkat çekmektedir. Çalışmalarda genellikle sosyal platform olarak çoğunlukla 'Twitter ve Google Trends' gönderileri incelenmiştir. Facebook ve diğer sosyal mecralarda yapılan paylaşımlar veya kullanım oranları araştırmalarda çok az yer almıştır. Bu kapsamda diğer sosyal medya mecralarının da incelenmesi literatür açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir. Dikkate değer bir başka unsur, araştırmaya dahil edilen çalışmaların ortak kısıtlılıklarından biri olan yalnızca İngilizce dilinde yapılan paylaşımların çalışmalarda analiz edilmiş olmasıdır. Bu sebeple yapılması muhtemel benzer çalışmalarda İngilizce dışında diğer dillerde yapılan paylaşımların da dikkate alınması farklı sonuçlar ortaya koyabilir.

Çalışmaların amaçlarını tek tek incelediğimizde ortaya birkaç ana başlık çıkmaktadır. Bunlar;

- Pandemi süresince sosyal medyanın kullanım düzeyinin tespit edilmesi
- Sosyal medyanın COVID-19 döneminde bireyler üzerindeki psikolojik etkilerini incelemek
- Sosyal medya kullanıcılarının pandemi döneminde paylaşım ve etkileşimlerini incelemek
- Sosyal medya uygulamalarında kendine yer bulan haber ve bilgilerin doğruluğu ve kullanıcıların bu bilgileri ne kadar sorguladığının analizini yapmak

Her çalışmada olduğu gibi araştırmaya dâhil edilen 18 çalışmanın da kendince farklı amaçları var olmakla birlikte en fazla konu edinen amaç sosyal medyada dolaşan haberlerin ne kadar gerçeği yansıttığı konusu olmuştur. Literatürde farklı amaçlarla çalışılmış birçok araştırma vardır. Bu çalışmalar genel anlamda, kullanıcıların sosyal medya paylaşımları üzerinden ilerlemektedir. Bu durum sosyal medya paylaşımlarının ne kadar gerçek duygu ve düşünceleri yansıttığının belirli olmamasından dolayı doğruluğu şüphe uyandıran çalışmalardır. Bu bağlamda önceliği sağlık ve sosyal medya konusu olan birçok yeni çalışma yapılabilir.

Araştırmaya dâhil edilen 18 çalışmanın sonuçları incelendiğinde ise çoğunlukla şu konulara dikkat çekildiği görülmektedir;

- Pandemi süreci sosyal medya kullanımında talep artışı yaratmıştır.
- COVID-19 döneminde sosyal medyanın kullanımı bireylerde psikolojik etkiler yaratmıştır.
- Pandemi süresince sosyal medyadan yayılan yanlış bilgiler kullanıcılar tarafından dikkate alınmaktadır.
- Sosyal mecralarda dolaşan COVID-19 haberleri kullanıcılarda paniğe sebep olmaktadır.

- Sosyal mecra da yapılan paylaşımlar aş ı konusunda kullanıcıları etkilemektedir.

Elde edilen bu sonuçlar, COVID-19 döneminin sosyal medyada ne gibi yansımalar a sebep olduğuna ilişkin önemli şifreler vermektedir. Ancak tüm bu konulara ek olarak incelenmesi gereken daha birçok konu mevcuttur. Örneğin bu çalışmaların yapıldığı dönemde aşılama çalışmaları henüz tamamlanmamıştır. Aşılama ile birlikte ortaya çıkabilecek sonuçlar süreci ve bu sonuçları farklı bir yöne evirebileceği düşünülmektedir.

Yararlanılan çalışmalar gelecekte yapılacak araştırmalara ışık tutabilmek amacıyla bazı öneriler sunmuşlardır. Bu kapsamda dikkat çeken ilk konu 18 çalışmanın yalnızca 5 tanesinde buna yönelik önerilerin yer almasıdır. Bu durum gelecekte yapılabilecek muhtemel çalışmalar açısından yetersiz görünmektedir. Araştırmaya dâhil edilen 18 çalışmanın sunduğu öneriler ise şunlardır;

- Yalnızlık duygusu gibi diğer birçok duygu incelenebilir.
- İngilizce ile beraber farklı birçok dil çalışmalara dâhil edilmelidir.
- Üniversite öğrencilerinin bir pandemi döneminde psikolojilerine katkı sağlayacak çalışmalar yapılabilir.

Çalışmaların içerikleri incelendiğinde, gelecekte yapılabilecek potansiyel araştırmalara ışık olabilmek adına aşağıda yer alan konuların da ele alınmasının fayda sağlayabileceği düşünülmektedir;

- Koronavirüs hastalığına yakalanan insanların sosyal medyada ötekileştirilmesi üzerine araştırmalar
- Sosyal medya fenomenlerinin (ünlülerinin) yaptıkları paylaşımların kullanıcıları ne derece etkilediğine yönelik araştırmalar
- Eve kapanma döneminin insanların hayata bakış açılarında ne gibi değişimlere sebep olduğunun araştırılması
- Pandemi sürecinde sosyal medyada geçirilen sürelerde yeme alışkanlığının nasıl değiştiğine yönelik incelemeler
- Pandemi sürecinde online oyunlara karşı bağımlılık düzeyinin irdelenmesi ile ilgili araştırmalar
- Kapanmalar sebebiyle çevrimiçi mecralarda sosyalleşmenin, kullanıcılar üzerindeki sanat algısında yaşattığı değişimlerin incelenmesi
- Kovid sürecinde eğitimin kalitesini ele alan çalışmaların yapılması
- Sağlık alanına yönelik sosyal medya paylaşımlarının ne kadar denetlenebilir olduğunun araştırılması
- Pandemi süreci ve kitap okuma düzeyi arasındaki bağlantıyı derinlemesine keşfedecek araştırmaların yapılması
- Tam kapanma ile birlikte ülkelerde yaşanan hava kirliliği düzeyinde değişimlerin ne düzeyde olduğunu inceleyen araştırmalar
- COVID-19 döneminde yapılan sosyal medya paylaşımları sağlık çalışanlarına karşı şiddeti tetikler mi? Konulu araştırmalar
- Pandemi sürecinin çocuklar, gençler ve yaşlılarda sosyal medya bağımlılığını tetikleme düzeyinin araştırılması
- COVID-19 döneminde olası aile içi şiddetle bağlantılı boşanmaların düzeyinde yaşanan değişimlerin araştırılması

İncelenen çalışmalar ışığında önerilen bu çalışma fikirleri hâlihazırda araştırılmış olabilir. Fakat her ülke ve her kültür bu süreçte farklı reaksiyonlar vermektedir. Bu sebeple özellikle Türkiye için bu konuların değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Abd-Alrazaq, A., Alhuwail, D., Househ, M., Hai, M. ve Shah, Z. (2020). Top concerns of tweeters during the COVID-19 pandemic: A surveillance study. *Journal of Medical Internet Research*, 22(4), 1–9. doi:10.2196/19016
- Ahmed, W., Vidal-Alaball, J., Downing, J. ve Seguí, F. L. (2020). COVID-19 and the 5G conspiracy theory: Social network analysis of twitter data. *Journal of Medical Internet Research*, 22(5), 1–9. doi:10.2196/19458
- An, L., Russell, D. M., Mihalcea, R., Bacon, E., Huffman, S. ve Resnicow, K. (2021). Online Search Behavior Related to COVID-19 Vaccines: Infodemiology Study. *JMIR Infodemiology*, 1(1), e32127. doi:10.2196/32127
- Aygin, D. (2019). Sistematik Derlemede Verilerin Analizi Bulgular , Tartışma ve Sonuçların Yazımı, Sistematik Derleme Yazma Semineri.
- Badell-Grau, R. A., Cuff, J. P., Kelly, B. P., Waller-Evans, H. ve Lloyd-Evans, E. (2020). Investigating the Prevalence of Reactive Online Searching in the COVID-19 Pandemic: Infoveillance Study. *Journal of Medical Internet Research*, 22(10), 1–17. doi:10.2196/19791
- Bastani, P., Hakimzadeh, S. M. ve Bahrami, M. A. (2021). Designing a conceptual framework for misinformation on social media: a qualitative study on COVID-19. *BMC Research Notes*, 14(1), 1–6. doi:10.1186/s13104-021-05822-2
- Baydili, İ. (2021). Covid-19 Sürecinin Sosyal Medyaya Yansıması (Bir Meta-Sentez Çalışması). *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(2), 551–573.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33–38. doi:10.15390/EB.2014.3412
- Çerçi, Ü. Ö., Canöz, N. ve Canöz, K. (2020). Covid- 19 Krizi Döneminde Bilgilenme Aracı Olarak Sosyal Medya Kullanımı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (44), 184–198.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education. Sixth Edition*. New York. doi:10.4324/9780203029053-23
- Field, A. P. ve Gillett, R. (2010). How to do a meta-analysis. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 63(3), 665–694. doi:10.1348/000711010X502733
- Frenkel, S., Alba, D. ve Zhong, R. (2020). Surge of Virus Misinformation Stumps Facebook and Twitter - The New York Times. *The New York Times*. 26 Aralık 2021 tarihinde <https://www.nytimes.com/2020/03/08/technology/coronavirus-misinformation-social-media.html> adresinden erişildi.
- González-Padilla, D. A. ve Tortolero-Blanco, L. (2020). Social media influence in the COVID-19 pandemic. *International Braz J Urol*, 46(Suppl 1), 120–124. doi:10.1590/S1677-5538.IBJU.2020.S121
- Koh, J. X. ve Liew, T. M. (2020). How loneliness is talked about in social media during COVID-19 pandemic: Text mining of 4,492 Twitter feeds. *Journal of Psychiatric Research*, 145, 317–324. doi:10.1016/j.jpsychires.2020.11.015
- Li, M., Liu, L., Yang, Y., Wang, Y., Yang, X. ve Wu, H. (2020). Psychological impact of health risk communication and social media on college students during the covid-19 pandemic: Cross-sectional study. *Journal of Medical Internet Research*, 22(11), 1–13. doi:10.2196/20656

- Luo, T., Chen, W. ve Liao, Y. (2021). Social media use in China before and during COVID-19: Preliminary results from an online retrospective survey. *Journal of Psychiatric Research*, 140(November 2020), 35–38. doi:10.1016/j.jpsychires.2021.05.057
- Mosleh, M., Pennycook, G. ve Rand, D. G. (2020). Self-reported willingness to share political news articles in online surveys correlates with actual sharing on Twitter. *PLoS ONE*, 15(2), 1–9. doi:10.1371/journal.pone.0228882
- Öztürk, M. F. ve Talas, M. (2015). Sosyal Medya ve Eğitim Etkileşimi. *Journal of World of Turks*, 7(1), 101–120.
- Pennycook, G., McPhetres, J., Zhang, Y., Lu, J. G. ve Rand, D. G. (2020). Fighting COVID-19 Misinformation on Social Media: Experimental Evidence for a Scalable Accuracy-Nudge Intervention. *Psychological Science*, 31(7), 770–780. doi:10.1177/0956797620939054
- Rocha, Y. M., de Moura, G. A., Desidério, G. A., de Oliveira, C. H., Lourenço, F. D. ve de Figueiredo Nicolette, L. D. (2021). The impact of fake news on social media and its influence on health during the COVID-19 pandemic: a systematic review. *Journal of Public Health (Germany)*. doi:10.1007/s10389-021-01658-z
- Rovetta, A. ve Bhagavathula, A. S. (2020). COVID-19-related web search behaviors and infodemic attitudes in Italy: Infodemiological study. *JMIR Public Health and Surveillance*, 6(2), 1–10. doi:10.2196/19374
- Saha, K., Torous, J., Caine, E. D. ve de Choudhury, M. (2020). Psychosocial effects of the COVID-19 pandemic: Large-scale quasi-experimental study on social media. *Journal of Medical Internet Research*, 22(11). doi:10.2196/22600
- Shao, R., Shi, Z. ve Zhang, D. (2021). Social media and emotional burnout regulation during the COVID-19 Pandemic: Multilevel approach. *Journal of Medical Internet Research*, 23(3). doi:10.2196/27015
- Shehata, W. M. ve Abdeldaim, D. E. (2021). Social media and spreading panic among adults during the COVID-19 pandemic, Egypt. *Environmental Science and Pollution Research*, (0123456789). doi:10.1007/s11356-021-17580-6
- Tacconelli, E. (2010). *Systematic Reviews: CRD's Guidance For Undertaking Reviews in Health Care*. doi:doi.org/10.1016/S1473-3099(10)70065-7
- Topf, J. M. ve Williams, P. N. (2021). COVID-19, Social Media, and the Role of the Public Physician. *Blood Purification*, 50(5), 595–601. doi:10.1159/000512707
- Türkoğlu, M. C. ve Yılmaz, F. K. (2021). Sağlık Politikası Analizi: Türkiye’de Covid-19 Pandemi Döneminde Uygulanan Sağlık Politikaları. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(1), 11–29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpd/issue/63038/940274> adresinden erişildi.
- Ültay, E., Akyurt, H. ve Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188–201. doi:10.21733/ibad.871703
- Wilson, S. L. ve Wiysonge, C. (2020). Social media and vaccine hesitancy. *BMJ Global Health*, 5(10), 1–7. doi:10.1136/bmjgh-2020-004206
- Zalewska, A., Gałczyk, M., Sobolewski, M. ve Białokoz-Kalinowska, I. (2021). Depression as compared to level of physical activity and internet addiction among polish physiotherapy students during the covid-19 pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(19). doi:10.3390/ijerph181910072